

— ॥ श्रीविठ्ठलेशो जयति ॥

સાવલીશાસ્ત્રાર્થ.

દ્વિતીયપીઠાધીશ્વર આચાર્યવર્ય ગોસ્વામી શ્રી ૧૦૮
શ્રીગોરેશ્વરલાલભટ્ટાસજી અને તેઓશ્રીના શાસ્ત્રીજી

શ્રીયુત વે. શા. સં. જયારાંકર કહાનજી સામે
આર્યસમાજઓએ-દયાનંદપંથીઓએ
મચાવેલી ધાંધલનું દિગ્દર્શન.

લેખક તથા પ્રકાશક:

છોટાલાલ હામોદર શાહ,
અમદાવાદી પોળ સામે, દુકાન-વડોદરા.

સને ૧૯૨૫

સંવત ૧૯૮૧

એક આને.

ધી ગુજરાત પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં શાહ સોમાલાલ મંચબદાસે બાંધું.

કે. પાંચકુવા-અમદાવાદ.

૧૨૪૧૭

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગૂજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૨૪૧૭ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ સુ. વા. નં. ૨૧૧૨૫

વિષય પરંપરા : ૯

ગુજરાતી ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી ગ્રંથાલય-સંગ્રહ
૧૨૪૧૭

સાવલીનો શાસ્ત્રાર્થ.

વડોદરાપાસે આવેલા સાવલી નામના ગામમાં પુષ્ટિમાર્ગીય વૈષ્ણવો સારી સંખ્યામાં છે, અને તેઓ ખીજા ઘરના સેવકો હોવાથી શ્રીનાથદ્વારાવાળા દ્વિતીયપીઠાધીશ્વર ગોસ્વામી શ્રી ૧૦૮ ગોપેશ્વર લાલજી મહારાજશ્રીનાજી અનુયાયીઓ તરીકે તેમને ગણી શકાય.

સાવલીમાં બે સાંપ્રદાયિક મંદિરો અને મહાનુભાવી પ્રાતઃસ્મરણીય શ્રીહરિરાય મહાપ્રભુની એક (ગામ બહાર તળાવ પાસે) બેઠક છે. થોડા સમય પહેલાં વૈષ્ણવોની આગ્રહપૂર્ણ વિનંતિથી સાવલીમાં (પાંચ વર્ષ પછી) ગો. શ્રીગોપેશ્વરલાલજી મહારાજશ્રી અનુક્રૂણ સંયોગથી આપાઠ શુકલ પક્ષમાં (સં ૧૯૮૧) સપરિકર પધાર્યા. આચાર્ય શ્રી પધારે એટલે એવો કેાણુ શૂન્યહૃદય હોય કે જે આનંદિત ન થાય ? સાવલીની વૈષ્ણવ પ્રજા આનન્દમગ્ન બની. આચાર્ય અ ખીજાજ દિવસે વૈષ્ણવોની જાહેર સભા કરી. તેમાં મહારાજશ્રીના શાસ્ત્રીજી જટાશંકર શર્માજી “ વૈષ્ણવ ઈર્તવ્ય ” એ વિષય ઉપર સચોટ અસરકારક વ્યાખ્યાન કર્યું, અને સંયોગ અનુસાર ૧ સાંપ્રદાયિક પાઠશાળા અને ૧ સાંપ્રદાયિક પુસ્તકાલયની આવશ્યકતા ઉપર શ્રોતાઓનું ખાસ ધ્યાન ખેંચ્યું. જેથી દરેક વૈષ્ણવોએ પાઠશાળા ખોલવા માટે સહાનુભૂતિ દર્શાવી. મહારાજશ્રીએ પણ ઘણુંજ અસરકારક વ્યાખ્યાન કર્યું.

નિત્ય પ્રવચન અને શંકાસમાધાન.

ત્યારબાદ ગોસ્વામી શ્રીગોપેશ્વરલાલજી મહારાજશ્રીની આ-
સાથી પોતાના મન્દિરમાંજ નિત્ય રાત્રે આઠથી નવ સુધી શાસ્ત્રીજી
જટાશંકરજીએ વૈષ્ણવોની ઇચ્છાથી ચતુઃશ્લોકીયંથ ઉપર ૪
દિવસ નિત્ય પ્રવચન કર્યું નિત્યપ્રવચન થયા પછી કોઈ વૈષ્ણવને
કંઈ ખરાખર ન સમજાયું હોય અગર શંકા થતી હોય તો, તે
વૈષ્ણવ પૂછતા અને તેમને ખરાખર સમાધાનપૂર્વક સમજાવવામાં
આવતું. કારણ કે આચાર્યશ્રી જ્યાં જ્યાં પધારે છે ત્યાં ત્યાં
દરેક સ્થળે સભામાં સર્વને સૂચના કરાય છે, કે જમને ધાર્મિક
વિષયમાં શંકા થાય તેમણે ખુશીથી પૂછવું.

નવરત્નસ્તોત્રનું પ્રવચન અને ખનાવટી જાણાસા.

ત્યારબાદ વૈષ્ણવોની ઇચ્છાથી “ નવરત્નસ્તોત્ર ” ઉપર
શાસ્ત્રીજીનું નિત્ય પ્રવચન શરૂ થયું. ‘ નવરત્નસ્તોત્ર ’ પરની શ્રી-
ગુસાંધજીની વિવૃત્તિ અને દશદિગન્તવિજયી શ્રીપુરુષોત્તમજીની
ટીકાના આધારેજ પ્રવચન થતું, એટલે નિત્ય એક શ્લોકનુંજ
પ્રવચન ૧ કલાકમાં થઈ શકતું. લગભગ પ્રવચનના આમ ચાર
પાંચ દિવસો વીત્યા એટલે વૈષ્ણવતાથી પતિત અનેકા એક
સમાજપંથીથી પુષ્ટિમાર્ગની આવી ઉન્નતિ સહન થઈ શકી નહિ,
એટલે છેવટે જમ તેમ કરીને પણ પુષ્ટિમાર્ગની નિન્દા કરવાનું
કામ તેણે શરૂ કર્યું. આરંભમાંજ પોતાને આડે રસ્તે ઉતારના-
રાઓમાંના બેએક આર્યસમાજપંથીઓ સાથે શાસ્ત્રીજીનાં પ્રવચન
વખતે આવવાનો એ યુવકે ઇરાદો કર્યો, અને બીજા દિવસે
સમાજપંથી ટોળકી સાથે પ્રવચન વખતે તે ભાઈ હાજર થયા.

પ્રવચન ચાલતું હતું, તે દરમીયાનજ સજીસોલીવાલા વૈષ્ણવ શેઠ ગરબડદાસના એ યુવકપુત્ર સમાજપંથી ભાઈ હિંમતલાલે “મને શંકા છે” “મને શંકા છે” એમ ગરબડાટ મચાવીને પોકરાણું કરી મૂકી. વૈષ્ણવોએ તેમને યોગ્ય રીતે ટેંક્યા કે, “ભાઈ! શંકા હોય તો પ્રવચન થયા બાદ તમે સુખેથી પૂછજો.” પછી સમય પૂરો થતાં પ્રવચન પુરું થયું ત્યારે શાસ્ત્રીજી જટાશંકરે “કોઈને શંકા હોય તો પૂછવા માટેની સૂચના કરી, તુરંતજ ભાઈ હિંમતલાલ એકદમ ઠેકી પડ્યા—”

“ઈશ્વર સાકાર છે કે નિરાકાર?”

શાસ્ત્રીજીએ જણાવ્યું કે; “ભાઈ! તમે જિજ્ઞાસાથી પૂછો છો કે શાસ્ત્રાર્થ કરવાના સખખથી?” (આમ પૂછવાનું કારણ એ હતું, કે તે દિવસના પ્રવચનમાં ઈશ્વરના સાકાર નિરાકાર વિષયમાં કંઈ પણ વાત આવીજ નહતી. એટલે સાકાર નિરાકારનો પ્રશ્ન કંઈ જુદાજ મુદ્દાથી ઉઠાવવામાં આવ્યો છે એમ શાસ્ત્રીજીના મનમાં આવ્યું હતું.)

સંખ્યન્ધ વિનાના પ્રશ્નો, જ્ઞાસા કે પાખંડ?

ભાઈ હિંમતલાલે જવાબમાં કહ્યું કે;—“હું તો જાણુવા માટે પૂછું છું. હું એક વૈષ્ણવનો પુત્ર છું અને વૈષ્ણવ છું. મેં બ્રહ્મ-સંખ્યન્ધ દીક્ષા લીધી છે. પણ હું કેટલાક ભમાવનારા આર્ય સમાજીઓ અને તેના પંડિતોના સમાજમમાં આવવાથી ભાંત વિચાર થયો છું. માટેજ આપની પાસે મારી દરેક શંકાનું સમાધાન કરવા મારા જુદા પિતાએ મને મોકલેલ છે.

શાસ્ત્રીજી શુદ્ધ ભાવવાળા હોવાથી સમાજપંથી ભાઈ

હિંમતલાલની દુષ્પ્રભુદ્ધિવાળી આલાકી સમજી શક્યા નહિ હોય ! પણ પ્રશ્નનો દુંકમાં ખુલાસો કર્યો કે, “ ઇશ્વરનો આકાર આપણા ભૌતિક શરીર માફક નથી, પણ આનન્દાકાર છે, અને તે શ્રુતિસ્મૃતિ આદિ દરેક શાસ્ત્રોમાં સાબિત કરેલ છે. ” શાસ્ત્રીજીનું આ સમાધાન સાંભળ્યું, ન સાંભળ્યું, દરમીયાનજ બાઈ હિંમતલાલ તો ગાળી બિઠ્યા કે, “ વેદમાં કોઈ ઠેકાણે પણ જડ મૂર્તિનું વિધાન છે જ નહિ. ” શાસ્ત્રીજીએ પૂછ્યું કે, “ બાઈ ! તમે કેટલા વેદ જોયા છે ? વેદ જોયા વિના તમે કેમ કહી શકો કે વેદમાં મૂર્તિ નથી ? ”

હિંમતલાલ—“ મેં વેદ જોયા નથી કે ભણ્યો નથી તેથી શું ? પણ મેં ઘણા પાસેથી સાંભળ્યું છે કે વેદમાં મૂર્તિ વિધાન કોઈ પણ ઠેકાણે નથી. ”

શાસ્ત્રીજી--બાઈ હિંમતલાલ ! તમે કહો છો કે મેં વેદાદિને અભ્યાસ કર્યો નથી, તેમ તમને આર્યસમાજીઓએ ભ્રમ કર્યો છે, તો પછી એક વખત વેદ સમજવા માટે તેના અંગરૂપ શાસ્ત્રો બણી, અને પછી શંકા કરો તો તમે જઠ્ઠી સમજી શકશો, અને તમારો ભ્રમ દૂર થશે. વેદાદિ શાસ્ત્રો કંઈ નવલકથાઓ જેવાં નથી કે જેથી ભણ્યા સિવાય સમજી શકાય.

હિંમતલાલ—આપની વાત ખરી છે, પણ સમાજ ઉંધે રસ્તે ન દોરાર્ધ જાય અને સારા માર્ગ ઉપર રહે તે માટે વેદ જેવા ગહન વિષય સમજવા અમને પણ હક્ક છે. અમે સંસારી વ્યાપારી રહ્યા એટલે શાસ્ત્રો બણી શકીએ નહિ, પણ પછી તો શકીએ.

શાસ્ત્રીજી—લાઇ હિંમતલાલ ! તમે ભલે સુખેથી પૂછો, પણ જ્યારે તમે જાણસાભાવથી આવ્યા છો તો વિવેક વિનયથી વર્તીને શાસ્ત્રો ઉપર શ્રદ્ધા રાખીને બધું સમજી શકો છો. તેમ પહેલાં તમે વેદાદિ શાસ્ત્રો ભણ્યા નથી તો મૂર્ત વેદમાં નથી વગેરે ખોટા આડંબર શા માટે કરે છો ? હિંમેશા પાતે સારા રસ્તા ઉપર ચડ્યા પછીજ ગમાજને સુધારવાનો પ્રયામ કરવો ઘટ. તમે પણ તેમ કરશો તો તમારો જામ દૂર થશે.

હિંમતલાલ—અંમ ક્યાં ભણુવા જઇ શકીએ ? તેમ તેવા અનુકૂળ સંયોગો પણ મળી શકતા નથી.

શાસ્ત્રીજી—તમારે ખરી રીતે જાણસાવૃત્તિથીજ ભણવું હોય તો તમે મારી સાથે ૧ વર્ષ ગઈને વિનીત ભાવથી થોડુંક શાસ્ત્રોનું રહસ્ય જાણી શકો છો, અગર કોઈ સારા વિદ્વાનની સેવા કરીને શાસ્ત્રોનું અવલોકન કરી શકો છો. જેને વેદ જેવા ગહન વિષયોનું રહસ્ય સમજવું હોય તેને તો અનુકૂળ સમય મળીજ રહે છે. શાસ્ત્રો ભણવાં નથી અને વેદવિષયમાં માથું પણ મારવું છે તે બંને કેમ બને ?

હિંમતલાલ—આ રીતે હું સમજતો નથી, અને મને મિથ્યા સિદ્ધાન્ત સમજાવીને ખોટી રીતે મારી પાસે કબુલાત કરાવાય નહિ, મહેરબાની કરી મારા પ્રશ્નનો ઉત્તર આપો અને તે વેદ ઉપનિષદ્ વિગેરેથી સાબિત કરી આપો.

શાસ્ત્રીજી—લાઇ ! તમે પણ જડવાદ કરીનેજ નકામું મગજ દુઃખાવો છો. તમે એક તરફથી ‘હું સમજતો નથી’ એમ ખોલો છો, જ્યારે પાછા પ્રશ્નનો ઉત્તર માગો છો. આમાં મારે શું સમ-

જવું ? થોભો, હું તમને પૂછું છું કે તમે અત્યાર સુધી ‘વેદાદિ શાસ્ત્રોનો શો સાર લીધો છે ? અને જ તમે પ્રશ્નો કરો છો તેના સમ્બન્ધમાં તમે શા નિર્ણય ઉપર આવ્યા છો ?

હિંમતલાલ—તે આખત મને ના પૂછો, હું શું જાણું છું તે આપની સમક્ષ કહેવા માગતો નથી. ગમે તે જાણું છું પણ આપ જો મારા પ્રશ્નોનો ઉત્તર વેદાદિશાસ્ત્રથી આપતા હો અને તે પણ એક આર્યસમાજના પણિડત સમક્ષ પ્રતિપાદન કરી શકો તેમ હો, તો હું માનીશ કે આપે સાચા સિદ્ધાન્ત બતાવ્યો છે.

શાસ્ત્રીજી—ભાઈ હિંમતલાલ, તમે મને જણાવો વૃત્તિથી પૂછો છો ત્યારે તમને હું જ સમજવું અગર ખીજ કોઈ પણિડતો પણ સમજાવે તેમાં તો તમને વિશ્વાસ નથી, એમ તમે ખુદ કહ્યો છો, ત્યારે સમજાવનાર તમને જણાવુ માને કે એક વાદવિવાદના નાહક અથડા કરનાર માને ? ભાઈ હિંમતલાલ ! આવી રીતે કોઈપણ પણિડતની પાસે જશે તો તમે જ નિર્ણય કરવા માગો છો તે બિલકુલ નહિજ કરી શકો.

હિંમતલાલ—ના, ના, એમ નથી. હું તો આપનો દાસ છું. આપની સાથે વાદવિવાદ કરવા માગતો નથી, પરંતુ વેદ વગેરેના પ્રમાણોથી આપ જ કહો તે હું સમજી શકું નહિ, એટલે મારે શાસ્ત્રાર્થ કરાવી ખરો સિદ્ધાન્ત તો સમજાવોજ બેઠબે.

શાસ્ત્રીજી—ત્યારે તમે જણાવોના ડોળ છોડી દો, અને શાસ્ત્રાર્થની વાત કરો. તમે જણાવુ તરીકે આવો તોપણ અમે તો ગુરુદ્વારા જ ભણ્યા છીએ અને જાણીએ છીએ તે તમાને સમજાવીશું, અને કદાચ શાસ્ત્રાર્થના લાલચ હો તો, તોપણ અમે

શાસ્ત્રાર્થરીતિથી તમને સારી રીતે સમજાવીશું, પણ તમે જૂદી જૂદી વાત ન કરો. એક સિદ્ધાંત ઉપર આવો.

હિંમતલાલ—ના, ના, શાસ્ત્રીજી મહારાજ ! હું કંઈ શાસ્ત્રાર્થ કરવા માગતો નથી. હું તો આપ સમજાવો તે સમજીશ.

શાસ્ત્રીજી—જે સમજવાજ માગો છો, ત્યારે ખીજ સમાજ-પંથી પછિડતોની તમારે શી જરૂર છે ? હું તમને પ્રમાણપુરઃસર સમજાવું—તેમાં તમને વિશ્વાસ ન હોય તો તમે ખીજ પછિડતની રૂબરૂમાં સમજવાનો દાવો રાખો તમે પોતાને જણાસુ કહો છો, તેમ આર્યસમાજ પછિડતોથી ભ્રમિત થયાનું કહો છો, ત્યારે જે પછિડતોએ તમને ભમાવ્યા છે, તે પછિડતોની સમક્ષ તમે કેવી રીતે નિર્ણય કરવા માગો છો ? ફરીથી પણ હું કહું છું કે તમારે સમજવું જ હોય તો રામાનુજ પછિડત કે શાંકર પછિડત-માંથી કોઈનેપણ ખાલાવો, અને તેની તટસ્થતામાં હું તમારી દરેક શંકાનો ખુલાસો કરું, પણ તમે એક જગાસુ કહેવરાવી તમને ભમાવનાર આર્યસમાજ પછિડતોની સમક્ષ નિશ્ચય કરવા કરવા ધારો છો તે અનુચિત છે.

હિંમતલાલ—આર્યસમાજના પછિડતો પહેલા જ જોઈએ તે વિના હું સમજી શકું નહિ. પણ હું જણાસાથી આવ્યો છું તેથી મને બધું સમજાવી પુનઃ કંઠી ખાંધી બ્રહ્મસખ્ય અપાવી વિદાય કરશો તો આપનો મોટો ઉપકાર માનીશ.

શાસ્ત્રીજી—અત્યારે ઘણો સમય થઈ ગયો છે, તમારે સમજવું જ હોય તો શાસ્ત્રો ઉપર તેમ મારા ઉપર થોડો પણ વિશ્વાસ હશે તો હું તમને તમારી શંકાનું સમાધાન કરી તમારા

મનના ભ્રમ દૂર કરીશ. તમે સુખેથી આવતી કાલે સવારે આવશે.

ત્યારબાદ હિંમતલાલ તમે ઘાળકાના વૈષ્ણવ મંદિરના માથા મુખ્યાળ ભાઈ ભૂલાશંકર વિગેરે પોતાને ઘેર ગયા અને પ્રવચન સભા વિસર્જન થઈ હતી.

ખીજે દિવસે—

અત્યારસુધી મહારાજશ્રી તથા શાસ્ત્રીજી જટાશંકરજી તો ભાઈ હિંમતલાલને એક બાન્ત જણાસુ તરીકે જ ઓળખી રહ્યા હતા, અને સદુપદેશ આપવાથી હિંમતલાલનો ભ્રમ દૂર થશે એમજ માનતા હતા, પરંતુ ખીજ દિવસના નીચે લખેલા વાર્તા-લાપથી તો ખંધી સમાજપંથી પાખંડખાજી ખુલ્લી થઈ હતી.

ખીજે દિવસે સવારના લગભગ આઠ વાગે દરેક વૈષ્ણવો ચરણસ્પર્શ કરવા ઉપસ્થિત થયા હતા. મહારાજશ્રી પણ પધાર્યા. અને શાસ્ત્રીજી જટાશંકરજી પણ આંચા. પેલા હિંમતલાલ ૧ પત્ર લખીને લાંબા હતા તે શાસ્ત્રીજીને આપવા લાગ્યા. શાસ્ત્રીજીએ કહ્યું કે, 'તમેજ વાંચી સંભળાવો, શું લખીને લાંબા છો?'

હિંમતલાલ—જે છે તે આ પત્રમાં છે, આપ વાંચીને તેનો ખુલાસો કરો.

શાસ્ત્રીજી—તમે આટલી રકબક કરો છો તેનું કાંઈ કારણ સમજાતું નથી. તમે ગઈ કાલની માફક મારામાં અને શાસ્ત્રીમાં વિશ્વાસ રાખીને પૂછો છો કે આમ મિથ્યાવાદથી ?

હિંમતલાલ—મને તો ગઈ કાલે રાત્રેજ ખબર પડી હતી

કે આપ મારો ખુલાસો કરી શકશો નહિ અને દુનિયામાંનો કોઈ પણ પહિડતવર્ગ મારા પ્રશ્નોનો જવાબ આપી શકવાનો જ નથી.

શાસ્ત્રીજી--આઈ હિંમતલાલ, આમ તમે તો તમારા મનથી જ નિર્ણય કરી બેઠા છો, તો પછી નાહકે આવી તકલીફ શા માટે લો છો? જવા હો, તમને વેદાદિ શાસ્ત્રો ઉપર તેમ શાસ્ત્ર સમજવનાર કોઈ વિદ્વાન ઉપર જ્યારે શ્રદ્ધા નથી તો તમારી સામે વિદ્વાન તરીકે કોઈ વ્યક્તિ નિર્દોષ મિથ્યાવાદ નજર કરે. તમે જીજ્ઞાસુનો દંભ છોડી દો અને આમ શાસ્ત્રો ઉપર આધાર ન કરતાં રાન્માર્ગ તરફ ઠાંઠક વળો.

હિંમતલાલ—ખસ ખસ, તમે મારો-વેદશાસ્ત્ર ઉપર નિર્ણય કરવાનો સ્વતઃસિદ્ધ હક્ક રદ ન કરશો. વેદાદિકનો નિર્ણય દરેકે કરવો બેધએ, કે જેનાથી જનતા સુધરી શકે.

ત્યારબાદ ગઈ કાલની માફક લગભગ બે કલાક સુધી બાઈ હિંમતલાલની સાથે રકઝક ચાલી. પેલી આર્યસમાજપંથી ટોળી તરફથી વિનયવર્તન પણ આખરે બેવામાં ન આવ્યું, ત્યારે ગો. શ્રીગોપેશ્વરલાલજી મહારાજે શાસ્ત્રીજીને કહ્યું કે, “આમ આ લોકો જીજ્ઞાસુ બની, સમજવાનો માર્ગ ન લેતાં પરિણામમાં વિતંડાવાદ કરતા હોય તો જવા હો. હંમેશાં શાસ્ત્રોમાં શ્રદ્ધા જ્યાં ન હોય ત્યાં તો ચતુર્બુધ્ધ બ્રહ્મા પણ આવીને કેવી રીતે સમજાવી શકે?” આ વખતે લગભગ સાડાદશ વાગેલા અને મહારાજશ્રીને સેવામાં વિલંબ થતો હોવાથી આપ સ્નાન કરવા પધાર્યા હતા. બાદ ગ્રામના સારા પ્રતિષ્ઠિત વૈષ્ણવોએ પેલા હિંમતલાલબાઈને ઘણુંએ સમજાવવા માંડ્યું, પણ તે બાઈ તો એકના બે ન થયા.

અને જાણે ઉચ્છૃંખલતાના મોટા ઇબરદાર ખની લેઠચર કરવા માગતા હોય તેમ ગર્જના કરવા લાગ્યા. અને જમ તેમ ફાવે તેવી રીતે ખાદ્યા. આ વખતે સાવલી ગામના વૈષ્ણવોને ખરેખર ધન્યવાદ આપવો ઘટ. નહિતર એક મંદિરમાં આવેલા મૂર્તિ-નિન્દકના મોઢેથી શ્રીહરિના સ્વરૂપ વિષેના તદ્દન ખોટા અને કલ્પિત આક્ષેપોનું પરિણામ શું આવે? એક વૈષ્ણવ તો વિવેક અને ધૈર્યનો કદી ત્યાગ નજ કરે. એટલે સર્વ વૈષ્ણવોએ શાન્તિ જાળવી. છેવટે પેલી સમાજપંથી ટોળી ગુસ્સામાં જમ તેમ ખડખડતી ચાલી ગઈ.

લી૦ એક પ્રેક્ષક.

શાસ્ત્રાર્થની ચેલેંજનો ફાલ !

ઉપર મુજબ ધાંધલ કર્યા પછી “ભૂલા ભટકયા” લાઇને થોડો પણ સંતોષ મળ્યો નહિ એટલે એકદમ તેમણે ખુદ મહારાજશ્રીને “શાસ્ત્રાર્થ” માટે જાહેર ચેલેંજ” એક છાપેલા પત્રદ્વારા આપી. આ પત્રમાં મહારાજશ્રી અને વૈષ્ણવો સમક્ષ થયેલા વાર્તાલાપને અને પોતાની વિવેક મર્યાદાનું ખૂન કરનારી વલણને છુપાવીને તદ્દન અસત્યથી ભરપૂર નવોજ હેવાલ ઘડી ઠાઠીને લાઈ હિંમતલાલે છાપ્યો. એ હેવાલ અહીં છાપીને તેનાં અસત્ય પૂણ પૂણને પૂરવાર કરી આપતાં વિસ્તાર થાય તેમ છે, તેથી ઉપર જણાવેલા સત્ય વૃત્તાંતથી નિશ્ચય થશે કે લાઈ હિંમતલાલે છપાવેલું હસ્તપત્ર કેવળ નપગી ગપોથી ભરેલું છે અને તેમાં માત્ર પોતાના હલકી વૃત્તિ અને વર્તણૂકના ઢાંકપીછોડા વિના ખીણું કંઈ દેખાતું નથી.

હવે ભાઈ હોંમતલાલે શાસ્ત્રાર્થની ચેત્વેજનો દંભ કર્યો છે, તે પત્ર નીચે આપવામાં આવે છે:—

શ્રીમાન્ પૂજ્ય ગોસ્વામીશ્રી ગોપેશ્વરલાલજી મહારાજની
પવિત્ર સેવામાં.

સાદર નમસ્તે,

સેવામાં સવિનય નીવેદન કે ગમ્મ કાગ્ગે રત્ને આપની સેવામાં મારી કેટલીક ચંકાઓનું નિરાકરણ કરવાને માટે આપની સેવામાં એક જિજ્ઞાસુ તરીકે હાજર થએલો, સામાન્ય વાતચીતમાં આપની સાક્ષીજીએ હું જિજ્ઞાસુતિથી આવેલો નથી અને મારા અંતઃકરણમાં કંઈક ખીજ બાળત રહેલી છે એમ મને આઘાત પડેલાડેલો. તેઓશ્રીએ વધુમાં જણાવેલું કે કાતો મારામાં વિશ્વાસ રાખી તમારી ચંકાઓનું સમાધાન મારી પાસેથી કરી લો. પણ મને લાગ્યું કે સાક્ષીજીના જેટલો હું વિદ્વાન નથી અને તેથી સત્યાસત્યનો શાસ્ત્રોક્ત રીતિથી વિચાર અને નિર્ણય હું સ્વતંત્ર રીતે ન કરી શકું એટલે જે પત્ર મારા મનમાં ચંકાઓને સ્થાન આપ્યું છે તે પક્ષના પંડિતો સમક્ષ મારી ચંકાઓનું નિવારણ આપ કરો એવી મારી વિનંતિનો અર્થ તેઓશ્રીએ તમે સાક્ષાર્થ કરવા માગો છો એવા કર્યો-હવે મારે વિનંતિ કરવાની કે સાક્ષીજી અને આપ મારા એ વિચારને સાક્ષાર્થ કરવાનો માનતા હોતો સાક્ષાર્થ સમજી તે પક્ષના પંડિતો સાથે સાક્ષાર્થ કરી મારી ચંકાઓનું નિસકરણ કરો કે જેથી મારી ભ્રમણા દૂર થાય. આપ નક્કી કરો તે સમયે તે પક્ષના પંડિતોને હાજર રહેવાની વિનંતિ કરે. આપ આ પત્રનો જવાબ મને લેખી આપો કે જેથી તે પત્રને અધારે હું આર્યસમાજના પંડિતોને બોલાવું.

આ ઉપરથી મને તો ચોક્કસ ચોક્કસ જણાયું કે મહારાજશ્રી મારી ચંકાઓનું સમાધાન શાસ્ત્રોક્ત રીતે કરવાને તદ્દન અશક્ય છે અને તેથી તેમણે મારા પત્રનો સ્વીકાર કર્યો નથી, તેઓશ્રીએ હજી પણ આ પત્રથી ઉતરતું

નમ્રતાપૂર્વક આહવાન કરે છું કે જો તમે માનો છો તેમ મૃતકઆત્મ, ઇશ્વરનું અવતરણું તિલક, કંઠી ધારણ કરવાં, કેશરસ્નાન, મનો-રથો, સ્ત્રીઓને પ્રકાસખંધ આપવાં વગેરે વેદોક્ત છે તો વેદાદિ સતશાસ્ત્રોથી સાબીત કરી બતાવો નહિ તો તમારી તે માન્યતા વેદોક્ત નથી એમ સાબીત થશે.

સામાર્થ માટે સમય સ્થાન અને નિયમ આ પત્રિકા વાંચી ૬ ઠલાકમાં મને જણાવશે એટલે આપણે નક્કી કરીશું.

સાવર્ણી.	}	લીંગ ભવનીય,
સં. ૧૯૮૧ અષાઢ વદી ૪		હિંમતલાલ ગરમડાસ ગુપ્ત.
તા. ૯-૭-૨૫ ગુરુ.		સચ્ચિદાનંદવાળાના નમસ્તે.

ઉપરના પત્રમાં ભાઈ હિંમતલાલના હાથથી એટલું સત્ય લખાઈ ગયું છે કે, “હું વિદ્વાન નથી” વગેરે. આ વાક્ય મોટા અક્ષરે ઉપર છાપ્યું છે, તે વાંચકે વાંચી લેવું. હવે જો વિદ્વાન નથી અને પોતે કશો નિર્ણય કરી શકે તેમ નથી તેણે શાસ્ત્રપર અને વિદ્વાનોપર વિશ્વાસ રાખવો રહ્યો પણ જીજ્ઞાસુપણાનો તો ખાલી દંભજ હતો. માત્ર સમાજપંથીઓ સાથે વૈષ્ણવ વિદ્વાનોને અથડાવીને ધાંધલજ કરવાની સચ્ચિદાનંદના ‘મહાશય’ની મરજ હતી. વળી સમાજપંથીઓ અને વૈષ્ણવ વિદ્વાનોનો શાસ્ત્રાર્થ થાય અને તેમાંથી નિર્ણય સમજી લેવાની અદ્ભુત શક્તિ પોતાનામાં હોવાના “જીજ્ઞાસુ” દાવો કરે! આમ શાસ્ત્રાર્થના ઝઘડાથી જીજ્ઞાસુઓની ભ્રમણા દૂર કરવાનો સમાજપંથી માર્ગ તો આ વીસમી સદીની નવીન શોધ જ ગણાય.

સમાજપંથીના ઉપર જણાવેલા દંભને ઉઘાડો પાડવા માટે નીચે મુજબ એક જવાબ ભાઈ હિંમતલાલને આપવામાં આવ્યો:

॥ શ્રીહરિઃ ॥

ભાઈ હોમતલાલ ગરબડદાસ ગુપ્ત,

તમારા તા. ૯-૭-૨૫ ના મોકલેલા પત્રમાં તમારે અમારા ઉપર કેવલ અસત્ય અને કાલ્પનિક હુમલાઓ કર્યા છે તે બીલકુલ અનુચિત છે. તે ઉપરથી તમારે શાસ્ત્રાર્થ કરવા ઇચ્છા હોય તો નીચે નિર્દિષ્ટ કરેલા વિદ્વદ્વર્ગની તટસ્થતાની ખાસ આવશ્યકતા છે, અને તે તમને મંજૂર છે કે કેમ તેનો ખુલાસો આપી તેવી યોજના કરશો તો શાસ્ત્રાર્થ કરવા અમે તૈયાર છીએ.

તટસ્થ વિદ્વદ્વર્ગ.

૧ શ્રીયુત રમાનાથ શાસ્ત્રીજી મુંબઈ; ૨ શ્રી બાલશાસ્ત્રીજી ઠાંકરેલી (મેવાડ); ૩ પ્રતિવાદિભયંકર શ્રીમદનન્તાચાર્યજી (મુંબઈ); ૪ શાસ્ત્રીજી ગિરિજશંકરજી વૈદરાજ (કુતિયાણા); ૫ મહામહોપાધ્યાય શ્રીલક્ષ્મણ શાસ્ત્રીજી (કલકત્તા, બનારસ); ૬ શ્રીયુત પં. રમાપતિમિશ્રજી (મુંબાઈ); ૭ શ્રી. નગીનદાસ પુરુષોત્તમદાસ સંઘવી (અમદાવાદ); ૮ કવિશ્રી નાનાલાલ દલપતરામ એમ. એ. ૯-૧૦ આ બે નંબર ઉપર આર્યસમાજના કોઈ બે પંડિતને નીમવા.

તા. ૧૦-૭-૨૫
સમય-મધ્યાહ્નના ૧૨) બાર. } આજ્ઞાતઃ
જટાશંકર શાસ્ત્રીજી.

ઉપરના પત્રનો સમાજપંથીએ નીચે મુજબ બેહુલો જવાબ આપ્યો તે ઉપરથી સમજશે કે, તેમને શાસ્ત્રાર્થને બહાને ધાંધલ કરીને “અમે જીત્યા” એવી કાખલીઓજ ફૂટવી હતી.

॥ આરંભ ॥

શ્રીમાન્ પુણ્ય ગૌસ્વામી શ્રીગોપેશ્વરલાલજી મહારાજની સેવામાં મુ. સાવલી સાદર નમસ્તે સહનિવેદન કરવાનું કે આપને કરેલી જાહેર ચેરેન્જનો જવાબ આપની આજ્ઞાથી શ્રીમાન્ શાસ્ત્રી જટારાચંકરજી ૭૬સ્તાક્ષરનો બપોરના કલાક ૨-૧૦ મથ્યો, તેમાં લખ્યો છે તે પ્રમાણે મેં કોઇ અસત્ય કે કોઈપનિક હુમલા આપના ઉપર કર્યા નથી એ લખ્યું છે તે સત્ય છે. શાસ્ત્રાર્થ યાથ તે ઉભયપક્ષને માટે જરૂરી છે. આપે નિર્દિષ્ટ કરેલા પંડિતો જે બાબતોનો શાસ્ત્રાર્થ આપણે કરવાનો છે તેના પ્રજ્ઞ પક્ષપાતી હોવાથી હોવાથી તેમને તટસ્થ ગણી રાખાય નહિ. આપ શાસ્ત્રાર્થ કરી આપની માન્યતાઓ વેદોક્ત છે એમ સાબીત કરી આપવા માંગતા હો, કે જેમ કરવું એક આચાર્ય તરીકે આપની ફરજ છે. તે તટસ્થતાની વાત છાદીને યોગ્યરીતે શાસ્ત્રાર્થ કરવા તૈયાર થયો.

શાસ્ત્રાર્થ લેખી થવો જોઈએ. અને શાસ્ત્રાર્થ કરતી વખતે બંનેપક્ષ સ્વીકારે તેવા પ્રમુખ સંજ્ઞાની શાન્તિ જળવવા નીમવા જોઈએ શાસ્ત્રાર્થનો નિર્ણય જાહેરપ્રભ કરી લેશે. શાસ્ત્રાર્થનો ખરો નિર્ણય કરવા આપે બતાવેલા તટસ્થ મંડળની યોજનાની જરૂર આથી રહેશે નહિ. આપે જાણવું જોઈએ કે બંને પક્ષમાંથી એકે પક્ષપાતી નહોત્ય તેનેજ તટસ્થ ઠહી સ્થાય માટે સમજ અને શક્તિને ફોગટમાં નહિ ગુમાવતાં જે આપનું કર્તવ્ય છે તે કરીને આભારી કરશે. જો તેમ નહીં કરે તો શાસ્ત્રાર્થ કરવા આપ અરાજત છે એમ નિરૂપાયે મારે માનવું પડશે. માટે આ બાબતનો ખુલાસો ગણતી કાલે રાનિવારે સવારના નવ વાગતાં મુધીમાં આપશેજ.

સુ. સાવલી.

તા. ૧૦-૭-૨૫ શુકરવાર

સાંજના પાંચવાગે.

નીવેદક,

હીંમતલાલ મરખડાસ ગુપ્ત.

ઉપરના પત્રમાં સમાજપંથીએ શાસ્ત્રાથ માંથી છટકવા માટે કેવાં વળખાં માર્યાં છે એ સ્પષ્ટ થાય છે. શાસ્ત્રીજીએ હિંદુસ્થાનમાં મશહૂર અદ્વિતીય વિદ્વાનોનાં નામો તટસ્થ તરીકે આપ્યાં, પણ “જેને કમળો થયો હોય તે બધાને પીળાજ દેએ” એટલે એવા સુપ્રસિદ્ધ વિદ્વાનોને પક્ષપાતી બનાવી દેવાના પાખંડનો આશ્રય સમાજપંથીએ લીધો. તેમને આ દેશમાં તટસ્થ વિદ્વાનો મળવાનાજ નથી ! વળી તટસ્થ વિદ્વાનો જ કંઈ કહે તે માની લેવાની જવાબદારી પણ સમાજપંથીપર શાસ્ત્રીજીએ નાખી ન હતી છતાં તે કેમ ગભરાયા એ તો મૃત ‘મહર્ષિ’ને બબર ! વળી કાલ્પનિક હુમલાઓ કરેલા છે તે વાત કાંઈ છુપી નથી. સાવલીના અનેક જુહસ્થોની રૂબરૂમાં ચાલેલા વાર્તાલાપને મારીમથડીને પોતાના પક્ષમાં ઘસડી જવાનો અને સામાપક્ષને હલકો પાડવાનો અધમ યત્ન સમાજપંથીએ કર્યો એનો નિર્ણય તટસ્થ લોકોએ ક્યારનોએ કરી લીધો છે. લેખી શાસ્ત્રાર્થમાં પ્રમુખની કે સમાભરવાની પણ જરૂર ન જ હોય. એટલે તેવી માગણીજ નકામી ગણાય. પણ સમાજપંથી મુખથી શાસ્ત્રાર્થ કરી શકે તેમ ન હોવાથી ‘લેખી’નું બહાનું કાઢીને પોતાની કમજોરીને ઢાંકવા માટે તરફડીયાં મારે છે. વેદ વગેરે શાસ્ત્રની વાતોનો નિર્ણય જનસમાજ કરી લે, કે જે જનસમાજને વેદ એટલે શું તેની પણ બબર ન હોય. વાહરે સમાજપંથી મહાશય ! તમે તો અક્ષરની પાછળ ધોઈકો લઇને દોડતા લાગે છો ! આમજ દિગ્વિજય કરીને બાપનું નામ અમર કરવા ચાહતા હશે ! સમાજપંથીના ઉપરના પત્રનો નીચે મુજબ જવાબ શાસ્ત્રીજી જટાશંકરજીએ આપ્યો.

શ્રીહરિ: ।

બાઈ હિંમતલાલ ગરબડદાસ ગુપ્ત,

તમારા તા. ૧૦-૭-૨૫ ના પત્રમાં પણ તમોએ પૂર્વપત્રની માફક અસત્ય કલ્પના અને બમાત્મક હુમલાઓ કર્યા છે. શાસ્ત્રાર્થ કરવાને અમે ખિલકૂલ તૈયાર છીએ. પણ શાસ્ત્રાર્થ કરવાની રીતથી, નહિ કે દુરાગ્રહી વિતંડાવાદથી. હમેશાં કોઈ પણ ખાખતના શાસ્ત્રાર્થમાં દરેક સ્થળે તટસ્થ વર્ગની ખાસ જરૂર હોય છે. બવિષ્યમાં કોઈ પણ વખતે કેવાપણ સંયોગોમાં આવી તમે અગર તમારા જેવો શાસ્ત્રાનભિસ વર્ગ ‘હમારા વેદપ્રતિ-પાદિત પુષ્ટિમાર્ગ ઉપર અસત્ય અને કાલ્પનિક હુમલા ન કરે તેટલા માટે નિષ્પક્ષપાતી તટસ્થવર્ગ’ નીમવાની અમેએ તમને સૂચના કરી, તથાપિ “વિત્તેન કૂને રસને સિતાપિ તિત્તાયતે” એ ન્યાય મુજબ તમેને તટસ્થ પશ્ચિંતવર્ગમાં પણ પક્ષપાતીનો ભ્રમ થયો તમારી આવી બમાત્મક વૃત્તિ સામે અમારે ઘણીજ દીક્ષગીરી સૂચવવા સાથે જણાવવું પડે છે કે અમેએ જણાવેલા તટસ્થમં-ડળમાં, ૨ રામાનુજ પશ્ચિંતો, ૨ શાંકર પશ્ચિંતો ૨ ભ્રાસુગૃહસ્થો, ૨ અમારા સંપ્રદાયના; અને ‘૨ તમારા આર્યસમાજના આમ અર્થ જીકેલવાનો હતો પણ તમે તો ખિલકૂલ શાસ્ત્રાર્થની રીત પ્રમાણે સર્વથા શાસ્ત્રાર્થ કરવામાં હીમાયતી નથી, ખલકે પારકા ધર્મનો ઉત્કર્ષ ન સહન થાય એટલે ‘ઘલો મન્યનદળવત્’ એ ન્યાયમુજબ કોઈ ધર્મમાં અસત્ય હુમલા કરવાનુંજ મોક્ષસૂત્ર જપી રહ્યા છે. તમારા લખાણના શબ્દે શબ્દે અસંભવતા અને ઉચ્છૃંખલતા સિવાય અન્ય પ્રતીત થતુંજ નથી. તમેએ એટલો પણ

વિચાર કર્યો નથી કે સંસ્કૃતભાષામાં થયેલા શાસ્ત્રાર્થનો નિર્ણય સંસ્કૃતને ખિલકૂલ ન સમજનારી જાહેર પ્રજા પોતે પોતાની મેળે કેવી રીતે સમજી શકશે? અત્યુ. એક બાજુ તમે મૌખિક શાસ્ત્રાર્થ કરવામાં તમારું અસામર્થ્ય દાખવતાં “શાસ્ત્રાર્થ લેખી થવો જોઈએ” આવું ચિત્રો છો. જ્યારે કોઈ પુષ્ટિમાર્ગીય વ્યક્તિ તમોને આવશ્યક પ્રશ્નો પૂછે તો “અમે લેખી જવાળ આપતા નથી. મોઢેથી ખુલાસો કરો” આવા દ્રવિડ પ્રાણાયામને શરણે થઈ તમો અગર તમારા આચાર્યો લખવા બોલવા વિષે કેવો સમન્વય બળવો છો. તેનો પ્રતિજિતર તો આઠાશવાણીજ આપી શકે. તથાપિ તમારા રૂપરૂઢિવા મુજબ તમારા ચાલુ ધર્મમાં (આર્ય-સમાજમાં) તમોને ભ્રમ રહે છે. અને તમારા લખવા મુજબ મૌખિક શાસ્ત્રાર્થ વિગેરે કોઈમાં પણ તમારું અસામર્થ્ય સૂચવો છો, તો તમારા પોતાનાજ હિતની ખાતર, મારી એક હિતેચ્છુ તરીકેની ફરજ અદા કરે છું કે, તમારે તમારો જૂનો થયેલો ભ્રમ દૂર કરવા માટે કોઈ સારા ધર્મનિષ્ઠ અનુભવી વિદ્વદ્ગને શરણે જઈ, વેદ, ગીતા, ભાગવત, પ્રભસૂત્ર, સ્મૃતિ વગેરે ગ્રંથોનું નિયમતઃ અધ્યયનપૂર્વક આલોચન કરી તમારા હૃદયના ભ્રમને દૂર કરશો, કે જે માટે મેં તમને રૂપરૂઢિમાંજ મારી પાસે જણાવું અને વિનીત ભાવથી રહી શાસ્ત્રાવલોકન કરવા માટે ઉત્તમ તક આપી હતી. આ પત્રથી તમારું અને તમારા આચાર્ય વર્ગનું અમે હયાન ખેંચીએ છીએ, કે તમો નિષ્પક્ષપાતી તટસ્થ વર્તન પણ ન ચાહતાં શાસ્ત્રાર્થ કરવા તદ્દન અસમર્થ છો, એટલુંજ નહિ પણ સાથે કોઈ પણ સદ્ધર્મની ઉન્નતિ ન સંકળ કરવાના

પરિણામે ભોલી ભાલી વૈષ્ણવ સ્તંભને ઉતારી પાડવાના સખખથી અમાનુષિક ટાઝીદો ચલાવવા અસાધારણ પ્રયાસ કરે છે. વગેરે તમારા પત્રોથી સામિત થાય છે. જોથી હવે તમારા આવા નિર્હેતુક પત્રો સામે અમે દષ્ટિપાત પણ કરીશું નહિ. અમારી વૈષ્ણવસ્તુષ્ટિ વિરોધીઓની વિચિત્ર જાળમાં ન ફસાય અને સ્વધર્મ પરાયણ રહે તેને માટે અમે અમારું સદુપદેશક કર્તવ્ય કરતા આખ્યા છીએ અને હજુ પણ વધારે જરૂરી રાખીશું.

સાવલી.
તા. ૧૧-૭-૨૫
ખાત: ૬.

} જટાશંકર શાસ્ત્રી.
આ નકલ મને મળી છે.
સહી. હિમતલાલ જરખડાસ ગુપ્ત.

‘જિજ્ઞાસુ’ના વેશમાં છુપાયેલું સમાજપંથી પાખંડ ખુલ્લું થયું. પોતે એક વાણીયા વેપારી છતાં, વિદ્વાન નહિ છતાં, ભૂલ્યા ભટક્યા છતાં, વિદ્વાનો અથવા તો ધર્મનેતા આચાર્યશ્રીઓને શસ્ત્રાર્થની ચેલેંજે ફટકારવાનું લોકરપણું ભાગ્યેજ ઠેકાં ખતાવી શકે. સાવલીના સમાજપંથી ખેચાર પાટીદાર ‘મહાશયો’ અજ્ઞાન-માં સખડતા હોવાથી આવા પાખંડમાં ફસાય, પણ વિચારશીલ વૈષ્ણવ વિદ્વાનો કે શુદ્ધસ્થો તો કદી ભોળવાય નહિ. વેદશાસ્ત્ર આદિ સંસ્કૃતમાંગ છે, તેથી શાસ્ત્રાર્થ સંસ્કૃતમાં અને મુખથી થાય તે વધારે યોગ્ય ગણાય પણ સંસ્કૃતનું જ્ઞાન ધાળકા સુત્રીનું હોય અને મોઢે શાસ્ત્રાર્થ કરતાં છક્કા છુટી જતા હોય તો ખીચારા સમાજપંથીઓ એ વાતનો સ્વીકાર જ જાનો કરે ? મુખથી શાસ્ત્રાર્થમાં કેટલીએ વાર સમાજીઓ ઉભી પુછીએ નાહા છે એ વાત આખો દેશ જાણે છે. વળી સણસોલીવાળા ભાઇ પોતેજ

ભૂલ્યા ભટક્યા તરીકે પોતાને ઓળખાવે છે એટલે સમાજપંથમાં પણ તે ભ્રાંતજ છે. મતલબ કે “નહિ ઘરના કે નહિ ઘાટના” જેવી તેમની દશા છે. આવા માણસ સાથે પત્રવ્યવહાર ચલાવવાની કોઈ પણ વિચારશીલની ઇચ્છા થાય નહિ તો મહારાજશ્રી હવે વધુવાર શા માટે તેમને જવાબ આપ્યા કરે ? મહારાજશ્રીએ તો પોતાના તરફનો ઉપરનો છેલ્લો પત્ર લખીને સમાજપંથી સાથે પત્રવ્યવહાર બંધજ કરી દીધો.

છતાં, જેમ તેમ પોતાનો ડંકો વગાડવાની ધૂનમાં ‘નાક કદા મગર ઘી તો ચકા’ની જેમ ફરીને પોતાના પંથીઓની ડુંક મળતાં નીચે મુજબ એક નવી ચાલખાજનો પત્ર તેમણે લખ્યો.

ૐક્રમ્ ॥

શ્રીમાન્ ગોસ્વામી શ્રીગોપેશ્વરભાલજ મહારાજની પવિત્ર સેવામાં,

સાદર નમસ્તે માન્યવર ! આપે તા. ૧૦-૭-૨૫ ની પત્રિકામાં તો કળે પૃષ્ઠે કટો ચાલયતિ જેવુંજ કર્યું છે. આપના તરફથી વૈષ્ણવ-મતાનુસાર શાસ્ત્રાર્થ કરનાર ૧ અથવા બે શાસ્ત્રીઓનાં નામ આપે. અમે પણ-નામે આપીએ અને સભાસંયમન માટે બંને પક્ષે નિર્ણયન કરેલા કોઈ વિદ્વાન સભ્ય એક અથવા બે નીમવા કે જેથી તેઓ સભાનું નિયમન બળવે, તેમજ વિતંડાવાદ થવા ન પામે આટલું કતવ્ય હતું. તેની જગ્યાએ આપે તો આઠ દશ નામે નિયામક તટસ્થનાંજ આપી દીધાં, તેમ છતાં ધારૈ કે વર્જનતોષ એ ન્યાયે. ૮-૧૦. નામે તટસ્થ વિદ્વાનોનાં સ્વીકારી હકએ અને શાસ્ત્રાર્થ આર્યપણિડત તથા વૈષ્ણવપણિડતના પરસ્પરમાં થયા પછી તટસ્થ. ૮-૧૦ વિદ્વાનોમાં નિર્ણય સંબંધી મતભેદ હોય થાય તો શું પાછા તેના સંવાદના નિર્ણય માટે વળી કોઈને નિમવા પડયે, અને એમ કરતાં તો અતિ પ્રસંગ પ્રાપ્ત થાય, અને તે ફલપદ નથી. જો

આપને શાસ્ત્રાર્થ કરીને કંઈ નિર્ણયજ કરવો છે તો નીચેના વિષયો પૈકી કયા કયા વિષય પર શાસ્ત્રાર્થ કરવો છે. તે જણાવી આભારી કરશો.

૧. વર્તમાનમાં ચાલતો પુષ્ટિમાર્ગ વલ્લભસંપ્રદાય વેદિક છે ?

૨. સર્વવ્યાપક પરમાત્મા શરીર ધારણ કરી શકે ?

૩. વર્ણવ્યવસ્થા જન્મમાત્રથી દાઢ શકે ?

૪. પુરાણો વેદવિરૂદ્ધ નથી ?

૫. કાઠમાલા ધારણ વેદિક છે ?

આ પાંચ પૈકી કોઈ પણ અથવા કમઃઃ બધા વિષય પર શાસ્ત્રાર્થ કરવો છે તે જણાવશો અને શાસ્ત્રાર્થ કરનાર આપના તરફથી કેણુ તેનું અથવા તેમનાં નામો આપો. ઉભયપક્ષ તરફથી મંથરથ કોને રાખવા તેનો નિશ્ચય બંને પક્ષવાળાની એક કમિટી નીમીને નક્કી કરો તે કમીટીમાં અમારા તરફથી શ્રીમાન વે. શા. સં. મણિરાંકર શાસ્ત્રીજી, શ્રીયુત વક્રાંત હરગોવિન્દ-દાસ લાલભાઈ તથા પટેલ મં. રાંકરભાઈ ત્રેવિન્દભાઈનાં નામ છે.

હવે તમારા તરફની કમીટીનાં એટલાંજ નામો આપો. પણ તે કમીટી જે જે વિષયો ઉપર શાસ્ત્રાર્થ કરવાનું નક્કી કરે, જે નિયમોથી શાસ્ત્રાર્થ કરવાનું નક્કી કરે, શાસ્ત્રાર્થમાંટે ઉભય પક્ષના જે એક બે પદ્ધિતોનાં નામો આપે તે તથા ઉભય પક્ષ તરફથી જે સભાપતિ સભાના નિયમન મંદિ નીમી આપે તે તથા બંને પક્ષના માન્યગ્રંથો તથા શાસ્ત્રાર્થ લેખી કે મૌ-ખિક કરવો તે તથા તેને મંદિ તારીખો કઈ નિયમિત કરવી તે સર્વ નક્કી થઈને શાસ્ત્રાર્થ થાય તો જનસમૂહને કંઈક જણાવવાનું મને માટે આશા છે કે આપના તરફથી નિર્ણાયક કમીટીનાં નામો આપશો એટલે તે કમીટી મળીને શાસ્ત્રાર્થનો આરંભ શીઘ્ર કરાવે. આ પત્ર મળ્યા પછી ૬ કલાક સુધીમાં આપના તરફથી કમીટીના સભાસદોનાં નામો નહીં આવે તો પણ માની લેવાશે કે આપે અન્દર જણાવેલા વિષયો ઉપર શાસ્ત્રાર્થ કરવો નથી. એજ

સાવલી, તા. ૧૨-૭-૨૫

રવિવાર

મધ્યાનહના કલાક ૧-૩૦.

}

દિ. ૦ ભવહીય કૃપાકંક્ષી,
દ્વિમતલાલ ગરબહાસ ગુપ્ત.
સજ્જસોલીવાળા.

ઉપરનાં સમાજપંથી પવપરથી સમજાશે કે, શાસ્ત્રાર્થને નામે ધોડકો મારવામાંજ તેઓ વિજય માને છે. શાસ્ત્રાર્થ કરવાની મરજી એમની પોતાની છે. વળી પોતે વિક્રાન્ નથી એમ પોઠ મૂકે છે. જેર, પણ પોતાના પંથના ભાડુતી પંડિતમન્યો લગભગ અર્ધો ડઝન સાવલીમાં અથડાતાં છતાં તેઓ હજુએ સણુસોલીના વાણીઆ સમાજની વહારે ચઢતા નથી ! જે સમાજ પંથીની શાસ્ત્રાથ કરવાની મરજી હોત તો પહેલાં પોતાના પક્ષના શાસ્ત્રાર્થ કરનારનાં નામે બહાર પાડત, સામા પક્ષ પાસે ભીષ ન માગત. પણ ચાલખાજી એવી ચલાવી કે, સમાજ પંડિત મણિશંકરજીને તો તટસ્થ બનાવ્યા અને શાસ્ત્રમાં નહિ સમજનાર એક પાટીદારને પણ તેવાજ ગણ્યા. શ્રીયુત વકીલ હરગોવિંદભાઈનું નામ તો વિના પૂછે જ ચિતરી માર્યું. શાસ્ત્રીજીએ સૂચવેલા માર્ગમાં ‘અતિપ્રસંગ’ જેનાર પોતાની સૂચનામાં ‘અનવસ્થા’ નો ભયંકર દોષ ન જુએ એજ આ કલિકાલની બલિહારી છે ! સમાજપંથી સાથે પત્રવ્યવહાર બંધ કર્યો પછી મહારાજશ્રી તો તેમના પત્રો સ્વીકારે પણ નહિ અને જવાબ પણ આપે નહિ; છતાં સમાજજો તેનો હિંદા અર્થ કરીને “અમે ઈડરીએ ગઢજીત્યારે” એવાં સ્ત્રીશાહી ખાણાં ગાય નહિ તે ખાતર મહારાજશ્રીનાજ સંનિધાનમાં સમાજનો પત્ર શાસ્ત્રીજી જટાશંકર ભાઈએ લીધા. સમાજપંથી ભાડુતી પંડિતો-માજી મુખ્યાજી ભૂલાશંકર અને શાસ્ત્રી મણિશંકરજી પણ સાવલીમાં હાજર છતાં બહાર પડ્યા નહિ. શાસ્ત્રાર્થ કરવા ઇચ્છનાર આમ પાટીદારોના ઘરમાં ખૂણે બેસીને એક સણુસોલીના વાણીઆને જાહેરમાં નચાવવાની ભવાઈ ભજવેજ નહિ, પણ તેમને શાસ્ત્રાર્થ ક્યાં કરવો હતો ?

તેથીજ તેમના શાસ્ત્રાર્થના ઢંભને વધારે ઉઘાડો પાડવા માટે નીચેનો સ્પષ્ટ પત્ર લખ્યો:—

શ્રીહરિ: ।

ભાઈ હિંમતલાલ ગરબડદાસ,

તા. ૧૨-૭-૨૫ ના રોજ બપોરના ૧ ને ૩૦ વાગે લખેલો તમારો પત્ર ૨-૪૫ કલાકે મળ્યો તેનો જવાબ નીચે મુજબ છે:—

૧. આચાર્યશ્રીની અધ્યક્ષતા નીચે ચાલી રહેલા પ્રવચનમાં તમે એક જ્ઞાસુ તરીકે આવ્યા હતા. જ્ઞાસુ માણસ તો પોતાની શંકા દૂર કરવા માટેનાજ દરેક ધલાભે લે, નહિં કે બીજાની સાથે અઘડો કરે પણ તમે જ્ઞાસુ તરીકે જે વ્યવહાર ચલાવ્યો તે તમારા જ્ઞાસુપણા માટે શંકા ઉત્પન્ન કરનારો હતો. તમારે કોઈ પણ પ્રકારે અઘડોજ ઉભો કરવો હતો.

૨. જ્ઞાસુ માણસ ખોટો આડંબર કરીને બીજાને શાસ્ત્રાર્થની ચેલેંજ આપવાનો ડોળ નજ કરે. તમે તો જ્ઞાસુનો વેષ કરીને પાછળથી તદ્દન ખોટી વિગતો લખીને જે ચેલેંજ આપવાનો યત્ન કર્યો છે, તે તમારા કેવળ અસત્ય વક્તાપણાના પૂરાવા રૂપ છે. તમે જે વિગતો છાપી છે તેમાં કેવાં જૂઠાણાં ભરેલાં છે તે બધાં જાણે છે અને કોઈ તટસ્થ સમક્ષ તે સહેલાઈથી સાબીત થઈ શકે તેમ છે.

૩ શાસ્ત્રાર્થ આચાર્ય અને આચાર્ય વચ્ચે ઉચિત હોય વળી વિદ્વાનો વિદ્વાનો મળી શાસ્ત્રાર્થ કરે. તમે નથી આચાર્ય અને નથી વિદ્વાન. તમે પોતે કબૂલો છો કે “હું પોતે શાસ્ત્રી-જના જેટલો વિદ્વાન નથી” તો હવે કોઈ આચાર્ય કે વિદ્વાન તો તમારી સાથે કોઈ પણ પ્રકારનો શાસ્ત્રાર્થ સમ્બન્ધી વ્યવહાર

નજ રાખે. તેથીજ આચાર્યશ્રીયે તમને જણાવ્યું છે-કે તમારા પત્ર તરફ લક્ષ્ય આપવામાં નહીં આવે એટલે તેઓશ્રી તો હવે તટસ્થ થાય છેઅમે પણ તમારી સાથે વધુ પત્રવ્યવહાર કરવા ઇચ્છતા નથી છતાં તમે અર્થનો અનર્થ કરીને જ્ઞાન શૂન્ય લોકોમાં પોતાનો ખોટો વિજયનાદ કરતા અચકાઓ તેની ખાતરજ અમે આ પત્ર લખ્યો છે. નીચેના માર્ગ અમે તમને સૂચવીએ છીએ.

- (૧) તમારી આર્યસમાજમાંની સંસ્થામાંની કોઇ બેખમદાર ખાસ વ્યક્તિ તરફથી પહેલાં અમને શાસ્ત્રાર્થનું કહેણ મળવું બેઠએ.
- (૨) આર્ય સમાજના કોઇ પણ પ્રસિદ્ધ શાસ્ત્રી કે શાસ્ત્રીઓનું નામ શાસ્ત્રાર્થ કરનાર તરીકે તેમનીજ સહી સાથે બહેર થવું બેઠએ.
- (૩) આ શાસ્ત્રાર્થનું નિયમન કરવા માટે આર્યસમાજ તરફથી મશહૂર વ્યક્તિઓની સહી સાથે એક સમિતિ નિમવાનું બહેર કરવું બેઠએ.
- (૪) આર્ય સમાજ તરફથી ઉપરની વ્યવસ્થા થતાંજ અમે પણ શાસ્ત્રાર્થ કરનાર શાસ્ત્રીઓ અને નિયમન કરનાર વ્યક્તિઓનાં નામો તૂર્તજ બહેર કરીશું.

આ સરલ માર્ગ છોડીને ગમે તેમ તમે પોતે લખશો તો તે તરફ હવે અમે પણ લક્ષ્ય નહીં આપીએ. એજ

(સહીઓ)

મુ. સાવલી	{	શાસ્ત્રી જટાશંકર કહ્લાનજી
તા. ૧૨-૭-૨૫		શાસ્ત્રી જયેષ્ઠારામ હરિજીવન (ન્યોતિધી)
		શાસ્ત્રી બદરીનાથ શર્મા (સા. નિ.)
સાંજના ૪ વાગે		વસન્તરામ હરિદ્રષ્ટી શાસ્ત્રી

ઉપરનો પત્ર જાહેર છાપામાં પણ આવ્યો છે. જે સમાજીયો શાસ્ત્રાર્થ કરવા માગતા હોત તે તુરતજ તેને લગતી વ્યવસ્થા કરત. સાવલીમાં ભાડુતી સમાજ પાંડિતો પણ હાજર જ હતા. જેને શાસ્ત્રાર્થ કરવો છે તેને અમુક વ્યક્તિ સાથેજ શાસ્ત્રાર્થ કરવાનો દુષ્ટ આગ્રહ હોયજ નહિ. પણ આશ્ચર્યની વાત છે કે, પાંચ દિવસ સુધી વૈષ્ણવ પાંડિતોને ખીલકુલ જવાબજ મળ્યો નહિ. છેવટે ત્રણ વૈષ્ણવ શાસ્ત્રીઓ સાવલીમાંથી ગયા મછી નાન્યતરની પેઠે પેલા ધોળકાના માજી મુખ્યાજી (નમક-હરામ ?) ભૂલાભાઇએ ચેલેજનો ડોળ કર્યો. પણ ભાઇ હિંમતલાલ શુભ પોતાની બાજી ઉધી વળવાથી જાણે કંઠધી બળી મળતા હોય તેમ નીચે મુજબ તેમણે બાંગ પોકારી:—

ઓરમ્ ।

સાવલીની પુષ્ટિમાર્ગીય પ્રબળ—

સર્વ સુખ મહાસયોને વિનંતિ જે હું ઠેલાએક સમય મયા વિદ્વાનોની સંમતિથી વૈદિક ધર્મના સિદ્ધાન્તને અન્તઃકરણથી માનનારો થયો તે તેમાંજ મારું આત્મ કલ્યાણ થયે એ હું સમજ્યો પરંતુ મને મારા ઠેલાએક દિતૈથીઓ તરફથી સૂચના મળી કે “મહારાજશ્રી અત્રે પધારેલા છે તે તેમની પાસેથી શંકા સમાધાન કરીને તમારા મનની શાન્તિ મેળવી લેવી” આવા ઈશદાયો હું અહિં ગાળ્યો. પરંતુ મારે મહારાજશ્રી જોડે શંકા સમાધાન કરી વિદ્વાનોની રૂબરૂમાં ધાર્મિક ખુલાસો મેળવવો હતો તે તે ક્યાંને ક્યાં બાબુએ રલો અને વચ્ચે કોઈ બીજાજ એ ચાર જણા “દાજ ભાતમાં મુસલમાન”ની માફક ફરી પડ્યા અને મારો હેતુ પાર પડ્યો નહીં. તેનો પૂતાવો એટલોજ કે મારી સહીથી તા. ૧૨-૭-૨૫ ના રોજ મહારાજશ્રીના ઉપર એક વિનંતિ પત્ર મોકલ્યો. કે જેની તકલી

દરીને બહાર ચોટાડવામાં આવી હતી. તે મહારાજશ્રીએ કીધા નહીં અને
 વચ્ચે કાંઈ ત્રીજાજ માણસે એટલે કહેવાતા રાક્ષી જટારાંકરસાથએ તે પત્ર
 લેવાનો પોતાનો અધિકાર નહીં હોવા છતાં પકાવી કીધો અને તેનો
 જવાબ એ કે તેમને આપવાનો ન હતો. છતાં તે એક જટારાંકરસાઈની
 ચાર વ્યક્તિયો યથા હોય તેમ ચાર રાક્ષીઓની સહી વાળો નાપાયાદાર
 અને અનધિકાર એવડાવાળો. પત્ર મને પહોંચાડવામાં આવ્યો આથી હું
 નિરાશ થયો અને મારા આત્મામાં નિશ્ચય થયો કે વૈદિક ધર્મ સત્ય છે.
 અનધિકાર ચેષ્ટા કરવાવાળાઓને ખમર છે કે “મુંબાઈમાં મહર્ષિ કચ્છા-
 નન્દ સરસ્વતીનો જન્મ ચતુષ્વી મહોત્સવ થયો ત્યારે એટલે તા.
 ૧૨-૫-૨૫ ના રોજ કાંદવાડીમાં મળેલી એક સનાતન ધર્મ સભાએ
 આર્ય સમાજ સામે નહેરુ સાંભાર્યું કરવા ચેલેજ આપી હતી અને તે
 ચેલેજનો સ્વીકાર આર્ય સમાજે કરી પ્રત્યુત્તરમાં સાંભાર્યું કરવા ચેલેજ
 આપી હતી. અને તે ચેલેજનો સ્વીકાર આર્યસમાજે કરી પ્રત્યુત્તરમાં
 સાંભાર્યું કરવા તૈયાર છિએ એમજ જણાવ્યું હતું” છતાં અત્યારે ચાલતા
 મારી સાથેના વ્યવહારની માફક અનેક પ્રકારનાં બહાનાંઓ કાઢી છઠ્ઠી
 ગયાં છે. તે કાલના કાગળમાં અનાદૃશ સહી કરનારાઓથી અભયવું નથી
 અને હજી પણ તે સહી કરનારાઓને તેમના વંશજ પુષ્ટિમાર્ગીય સંપ્ર-
 દાયકાં મારા જેવા તરફને ફેરવતા યુવાનોમાં એ અસ્તિત્વ કાયમ રાખવું
 હોય તો હજી પણ તેમને તક છે કે તેઓશ્રીએ તરફી લઈ મુંબઈ પ્રદેશ
 આર્ય પ્રતિનિધિ સભાએ આપેલું ચેલેજ સ્વીકારી લઈ સાંભાર્યું કરવા
 તૈયાર થવું” અહિંયાં કરીને શું કરવું. કારણ તેઓ ચાર જણા મહાકાલના
 મારા પત્રના ઉત્તરમાં દલમ ત્રીજામાં જણાવે છે કે ‘તમે અધનો અનર્થ
 કરીને જ્ઞાન શૂન્ય લોકોમાં પોતાનો ખોટો વિચયનાદ કરતા
 અજ્ઞાનકાયા’ અર્થાત સાવલીની પ્રભને તો એ ચારે જણા જ્ઞાનશૂન્ય
 એટલે મૂર્ખજ લેખે છે. તો પછી અહિંયાં સાંભાર્યુંની માગણી શું? અને
 હું પણ તે પત્રપરથી સમજી ગયો કે એ સાવલીની પ્રભ તેઓના લખવા

મુજબ જ્ઞાન શૂન્ય છે. તેા અન્ધેન નાંચમાના યથાન્ધા એ ન્યાયની માફક આ ચાર ભાઈઓ પણ જ્ઞાનશૂન્ય જોવા જોઈએ. મારી દલીલ મહારાજશ્રી સાથે શંકા સમાધાનની હતી. ત્યાં તેા મહારાજશ્રી તદ્દન તટસ્થ થઈ ગયા ને પોતાની ચાલ પંજાબ મેલની ઝડપે મહલી નાખી હાથ ધોઈ સ્વચ્છ થયા. હવે રહ્યો હું. તેને પણ એ ચાર ભાઈઓએ અવિદ્વાન ગણી દૂર ખસેડી મૂક્યો. એટલે શંકા કરનાર અને શંકાનું સમાધાન કરનાર 'પૂન્ય ગોસ્વામી શ્રીગોપેશ્વરલાલજી મહારાજ' એ જન્મે જલ્દીને આ ચારે ભાઈઓએ આપખુદ સત્તાથી ખાસું પાણીયું શ્રીફળ પકાડ્યું, ખેર, ઈશ્વરેચ્છા.

હવે તેા સાવલી ગામના પુષ્ટિમાર્ગીય સજ્જન ગૃહસ્થોની આગળ મારે પ્રાર્થના કરવી રહી. તે ન્યાયે વિનિતિ કરું છું કે ગડ કાલના મહારાજશ્રીના ઉપર મોઢલેલા મારા પત્રમાં જે શંકાઓ રૂપે પાંચ પ્રશ્ન છે. તેનો સપ્રમાણ લેખી ઉત્તર આપવા કૃપા કરી, હું ભૂચો ભટક્યો અને કંઠી વિનાનો છજ્જ સુ તમારો આશ્રય લેવા આવ્યો છું તેા મને આ પાંચ પ્રશ્નોના ઉત્તરો શાશ્વોના પ્રમાણેા સાથે લેખી આપી મારા મતનું સમાધાન કરી કંઠી ધારણ કરાવી છદ્ધસગ્ગન્ધ અપાવી મને સજ્જનું શુદ્ધ કરી સજ્જસોલી વિદાય કરશેા તેા આ ભૂચો ભટક્યો સજ્જનોનો સેવક આપનો આભાર છંદગી સુધી ભૂલશે નહીં.

આપનો સદાનો આભારી,

તા. ૧૩-૭-૨૫

સાવલી.

હીમતલાલ ગરમડાસ શુભ.

સજ્જસોલીવાળાના સપ્રેમ નમસ્તે.

ઉપરના દાંભિક પત્રનો જવાબ સાવલીના વૈષ્ણવોની જાહેર સભાએ નીચે મુજબ આપ્યો.

॥ શ્રીહરિઃ ॥

ભાઈ હિંમતલાલ ગડબડદાસ ગુપ્તને—

સાવલીના વૈષ્ણુવોને ઉદ્દેશીને લખાયેલો પત્ર અમે વાંચ્યો. સાવલીના વૈષ્ણુવ તરીકે તેનો જવાબ આપવાની અમે અમારી ફરજ બજાવીએ તો તે ઉચિતજ ગણાશે.

તમારા આ પત્રથી તમારું સ્વરૂપ અમે વધુ સમજી શક્યા છીએ તમે પોતેજ તમારો પરિચય આપો છો કે ‘હું ભૂદ્યો ભટક્યો છું.’ કહેવાતા “વૈદિક સિદ્ધાંતને અંતઃકરણથી માનનારો” જે થાય, તે પાછો “ભૂદ્યો ભટક્યો પણ ખને એ અતિ આશ્ચર્યજનક છે ! આમ એકમેકથી વિરુદ્ધ વિશેષણો પોતાને માટે વાપરીને તમે ખચિત જ પોતાનું સ્વરૂપ આલેખી ખતાવ્યું છે ! હવે અમે વૈષ્ણુવો તમારાથી ભાગ્યેજ ઠગાઈશું.

ભાઈ, જે માણસ “વૈદિક સિદ્ધાંતને અંતઃકરણથી માનનારો” હોય તે માણસ પોતાના સિદ્ધાંતને જીવનમાં ઉતારીનેજ ખીજને આઠવી શકે. એ માણસને ખીજના સિદ્ધાંતોની કુથલી કે પ્રશંસાની દરકાર જ ન હોય. આ સરલ માર્ગ છોડીને તમે નાહક સમય અને ધનની સાથે તમારી માનસિક શક્તિની પણ દુર્વ્યવસ્થા કરી રહ્યા છો ! અલખત, તમારા “વૈદિક સિદ્ધાંતમાં” આવી દુર્વ્યવસ્થાને સ્થાન છેજ, અને તમારા ‘મહર્ષિ’ એજ તેની પ્રતિષ્ઠા કરી છે. મહાત્મા ગાંધીજીએ પણ એની નોંધ લીધી છે. એટલે તમે તેવે માર્ગે ઘસડાઓ તેમાં આશ્ચર્ય નજ હોય.

એક જણાસુ તરીકેનો વ્યવહાર કેવો હોવો જોઈએ તે સાવલીના વૈષ્ણુવો જાણે છે. જણાસુ માણસ શંકાનું સમાધાનજ કરવા

પ્રેરાય. પહેલાં તો પોતે ગ્રંથ વાંચવાની યોગ્યતા મેળવી હો. પછી ન સમજાય તો ગુરુજનને નમ્રતાથી પૂછે. દુનિયાને તેની કદાચ ખબર પણ ન પડે. પણ તમે તો હૃદય કરી નાંખી છે જિજ્ઞાસુ તરીકેનું પહેલાં તમે નાટક ભજવ્યું. પછીથી એકદમ તમે આ-આર્યશ્રીને “શાસ્ત્રાર્થની ચેલેંજ આપી” બેઠા. તમેજ તમારા હૃદયને પૂછો કે, એક જિજ્ઞાસુ પોતે વિજ્ઞાન નહિ છતાં કોઈને પણ શાસ્ત્રાર્થની ચેલેંજ આપી શકે ખરો કે? ચેલેંજ આપવી અને ખીજને દબાવવા એ મદ અને અહંકારથી ભરેલા માનવીના માર્ગો છે. એક નમ્ર જિજ્ઞાસુ તે માર્ગ લઈ શકે કે? વળી તમારી ચેલેંજમાં કેટલી જીદી વાતો તમે અડાવી છે? તેનું તમને જ્ઞાન છે? કહેવાતા વૈદિક સિદ્ધાંતોને પ્રચાર તમે આવી રીતે કરવાના છો? મહારાજશ્રીએ તો તમને પહેલાંજ જણાવ્યું હતું કે, હવે તમારા પત્ર પર લેખ નહિ આપીએ. એક સમજી માણસ આવો સ્પષ્ટ જવાબ મળ્યા પછી મહારાજશ્રીને પત્ર લખવા કદી તૈયાર નજા બને. પણ તમારે તો જોમ તેમ અઘડોજ હસો કરીને વિજય નાદના ખખખા કરવા હતા. તેથીજ તમારો મહારાજશ્રીપરનો પત્ર મહારાજશ્રીની સમીપમાંજ શાસ્ત્રીજી જટાશંકરજીએ લીધો હતો, અને તેનો જવાબ ચાર વિદ્વાનોની સહી સાથે તમને પહોંચાડ્યો હતો. હવે તમારા પક્ષના કોઈ પણ વિદ્વાનનું સાવલી ગામમાં અસ્તિત્વ હોત તો એક મરદની માફક પોતેજ ખહાર આવત. નહિ કે તમારાજેવા “ભૂલા ભટક્યા”ને હોળીનું નાળીએર બનાવીને પોતે પરદા પાછળ સંતાઈ જાત. તમને દુનિયામાં શું આવે છે તેનું પણ જ્ઞાન નથી. મુખાર્ષની સનકતની વિદ્રુપરિપદે જે ચેલેંજ તમારા કહેવાતાં આર્યોને

આપેલી, તેનો યોગ્ય ઉત્તર તમે ક્યાં આપ્યો છે? જરા છાપાં વાંચો, અને છેવટે તમારા કહેવાતા આર્યો કેવા છ પાંચ ગણી ગયા છે તેનો નિર્ણય કરો. તમારા જેવા “ભૂદ્યા ભટક્યા” ઠેકાણા વિનાના યુવકોના અસ્તિત્વથી પુષ્ટિમાર્ગ કઠી દીપનાર નથી. એટલે ઘડિમાંના કાંકરાની જેમ તમને દૂર કાઢેજ છુટકો છે. ‘જ્ઞાનશન્ય’ એ વિશેષણ સાવલીની સમસ્ત પ્રજાને ઉદ્દેશીને નથી, તમારા જેવા ‘ભૂદ્યા ભટક્યા’થી ભરમાતા મુઠ્ઠીભર લોકો માટે છે. તમે પોતેજ કબૂલી ચુક્યા છો કે, હું વિદ્વાન નથી, મતલબ કે જ્ઞાનશન્ય હું.

મહારાજશ્રીએ પહેલીથી જ તમારી સાથે પત્રવ્યવહાર ખંધ કર્યો છે, અને પોતે ક્યારનાએ તટસ્થ થયા છે. તમારી ફરજ છે કે, જો તમે ખરા જિજ્ઞાસુ હો તો મહારાજશ્રીના જ લેખી ઉત્તર માટે આવડો દુરાગ્રહ કેમ રાખો? વિદ્વાનો પાસેથી તમારી જિજ્ઞાસા શા માટે પૂરો નહિ? આથી હવે તમારું સ્વરૂપ સમજ્યા પછી તમારી દરેક હીલચાલ તરફ તિરસ્કાર પૂર્ણ મૈન જ સેવવું અમને ઉચિત લાગે છે.

સમસ્ત વૈષ્ણવ મહાજન તરફથી.

ઉપરનો પત્ર તા. ૧૩-૭-૨૫ ના રોજ સાવલીમાં મહાજન વાડીવાલી જાહેર સભામાં વંચાયો હતો.

જાહેર સભાઓ.

ઉપર પ્રમાણે પત્રવ્યવહાર આદ્યો. તે ઉપરથી તટસ્થ વર્ગ એક નિશ્ચયપર આવી શકશે. હવે સાવલીમાં થયેલી જાહેર સભા વિષે પણ લખવું ઉચિત લાગે છે. ઉમરેઠથી શુદ્ધાદૈતભૂષણ શાસ્ત્રીજી જયેન્દ્રારામ હરિજીવન આગ્યા તેમજ

વડોદરાથી સાહિત્ય નિષ્ણાત શાસ્ત્રી ખત્રીનાથજી અને અમદાવાદથી શાસ્ત્રી વસંતરામ આબ્યા તેથી વૈષ્ણવોએ જાહેર સભાઓ ગોઠવી દીધી. આ સભામાં થયેલા વ્યાખ્યાનોની એવી જખરદસ્ત અસર થઈ કે, સમાજપંથી માનવીઓ ગભરાઈ ગયા. એમણે પોતાના વાડામાંના ઘેટાઓને ડોળ કરીને રાજી રાખવા માટે ધર્મશાળા ભાડે રાખીને સભાઓ ગોઠવી. પહેલી સભામાં વૈષ્ણવોના આચાર્યશ્રીઓને તથા વૈષ્ણવોને ખૂબ ગાળો ભાડી. જેના તટસ્થોએ લખેલા રિપોર્ટ તૈયાર છે. પણ ઉશ્કેરણી કરવાની આદત સમાજીઓનેજ સોંપી છે. સમાજીઓએ તા. ૧૪-૭-૨૫ ના રોજ જાહેર સભા રાખી. આ સભામાં મોટી સંખ્યામાં હાજર થવાનો સનાતની પ્રજાએ નિશ્ચય કર્યો સનાતનીઓથી સભા સ્થલ ચીકાર થઈ ગયું. પહેલે દિવસે માત્ર ૨૫-માથાં-(તે પણ ઠોળી વાઘરી મળીને) હતાં. સમય થતાં સમાજપંથીની આદત મુજબ જૈન, મુસલમાન, ક્રિશ્ચિયન આદિ ધર્મની લાગણી દુઃખાવનારું ભજન ગવાયું. ત્યાર પછી પ્રમુખની દરખાસ્ત મુકાઈ અને તેને ટેકો આપવામાં આવ્યો. વડોદરાવાળા સમાજ વકીલ મી. આનંદપ્રિય ખી. એ. એલ. એલ. ખી. ને પ્રમુખ તરીકે સાવલીની સમરત પ્રજા ચુંટે છે એવો અર્થ નીકળશે એમ ધારીને રા. વસંતરામ-શાસ્ત્રીએ એ દરખાસ્તનો વિરોધ કર્યો. મોટી ખડુમતીએ શાસ્ત્રી વસંતરામને ટેકો આપ્યો અને તેમના સૂચવ્યા મુજબ શાસ્ત્રી ખત્રીનાથજીને પ્રમુખ તરીકે ચુંટયા. સમાજપંથી સભામાં સનાતની પ્રમુખ ! તે ખનેજ કેમ ? સમાજીએ ગભરાયા. વસંતરામ શાસ્ત્રી સામે એકેએક સમાજપંથીએ દલીલોનો મારો ચલાવ્યો. સાવલીના નિવાસીઓના ખળથી વસંતરામ શાસ્ત્રીએ ખરાખર

ન્યાયપૂર્ણ જવાબ આપ્યો. ૧ કલાકે સમાજીઓ થાક્યા અને સર્વાનુમતે સનાતની પ્રમુખને જ સભાએ ચુંટ્યા. પ્રમુખ સાહેબ શ્રીયુત બદ્રીનાથ શાસ્ત્રીજીએ સમાજ વક્તાઓને પચીશ મિનિટ અને સનાતની વક્તાઓને પંદર મીનીટ બોલવા આપી; તેમજ બન્ને પક્ષનું સાંભળવાની ઉમદા તક આજ મળી માટે ઇશ્વરનો પાડ માન્યો. સનાતની પ્રમુખ પણ સમાજીઓના પક્ષપાતી બન્યા. પણ સમાજ પેટમાં પાપ હોય તે કેમ જીરવાય? વખત થોડો છે, અમને દોઢ બે કલાક જોઈએ, અહીં નિયમસર કામ ચાલતું નથી ” વગેરે બડબડાટ સમાજપંથીઓએ શરૂ કર્યો અને આખરે “સભા બરખાસ્ત છે ” એમ બાંગ મારતા રસ્તો માપવા માંડ્યા. સાવ-લીની પ્રજા સમાજપંથીઓની પોલ બરાબર સમજી ગઈ. સભા છોડીને પણ તે જગ્યા નહિ. પોતે સજવેલા ઘરમાં બીજા પેઠા એ કેમ તેમનાંથી ખમાય? એકદમ આ નોટિસ મોકલી. ‘પ્રમુખ સાહેબ! આ ધર્મશાળા મેં ત્રણ દિવસ માટે બાંડે રાખી છે. તો આપ આપની સભાને દશ મીનીટમાં ખલાસ કરશો. અત્યારે વખત ૫ કલાકને ૪૨ મીનીટ થયો છે. દા. પા. શંકરભાઈ ગોવિંદભાઈ.’ સભામાં વસંતરામ શાસ્ત્રીએ ૨૦ મીનીટમાં વ્યાખ્યાન પૂરૂં કર્યું, સમાજપંથી પત્ર ગેરકાયદેસર હતો છતાં સનાતનીઓ કેટલા ઉદાર અને સહનશીલ છે, એ વાત સમાજપંથીઓના પત્રોનો અમલ કરીને બતાવવામાં આવી. પછી તે સ્થળે સમાજ-પંથીઓ એકઠા થયા. પછી તો પૂછવુંજ શું? ગુસ્સાનો પાર ન હતો. વૈષ્ણવોને ખૂબ ગાળો ભાંડી. પરિણામે પોલીસમાં રિપોર્ટ થયો. ત્રીજી સભા પણ સમાજીઓએ તે સ્થલેજ રાખેલી હતી, શ્રીયુત ફાજદાર સાહેબે સમાજપંથીઓની અસહ્યતા લક્ષ્યમાં

લઇને કોઈ સંપ્રદાયપર હુમલો ન કરવાની શરતે જ સભા
 ભરવાની રજૂ આપી. છતાં મી. આનંદપ્રિયે આદર્શ પરિચય
 કરાવ્યો; પણ ખળભળાટ થતાં ઠડે પેટે ફરજયાત કામ ચલાવ્યું.
 આ સભામાં હાજર થવા માટેનું પુછાવતાં મંત્રીએ આ પ્રમાણે લખ્યું:

॥ ઓરમ્ ॥

શ્રીમાન્ વસન્તરામજી શાસ્ત્રીજી,

નમસ્તે.

આપનો પત્ર મળ્યો. પ્રત્યુત્તરમાં નિવેદન 'ક' આજે તા.
 ૧૫ ૭-૨૫ ને શુક્રવારે, ધાખાવાળી (મહાલપંચાયતની) ધર્મશાળામાં
 શ્રીયુત પં આનંદપ્રિયજી B. A. LL. B. ના પ્રમુખપણા નીચે
 વેદશાસ્ત્રસંપન્ન શ્રીમાન્ પંડિત મણિશંકરજી શાસ્ત્રી નવધા-ભક્તિ
 એ વિષયપર વ્યાખ્યાન આપશે. સમય સભા માટેનો સાંજે ૪
 થી ૭ વાગ્યા સુધીનો રાખવામાં આવ્યો છે. સભામાં શાંતપણે
 અમારા નિયમન અનુસાર જમની સાંભળવાની ધરછા હશે તેઓ
 આવી શકશે.

કૃપાકાંક્ષી ચંદ્રમણિ મોતીલાલ.

ઉપરનો પત્ર મળતાં સમાજપંથીઓના કાયરપણાનો વધુ
 નિશ્ચય થઇ ગયો. એટલે વૈષ્ણવોએ સ્વતંત્ર સભા ભરી, ત્યારબાદ
 બે દિવસ બહાર સભાઓ થઇ. છેવટે વૈષ્ણવ શાસ્ત્રીઓ બહારગામ
 ગયા. એટલે વૈષ્ણવોને છ છ ઠંઠાઠમાં ખખર આપવાની મુદત
 આપનાર સમાજપંથીઓ પાંચ દિવસ પછી પીઠ પાછળ ભુંકવા
 માંડ્યા. તેમાં પણ ભુંકવામાં જમનો સુર તથા શરીરનું કંદ
 યોગ્ય છે તેવા પેલા ચરોતર પ્રદેશના મંત્રી ભુલાભાઈ મુખ્ય
 હતા. તેમનું ભુંકવું કોઇએ સાંભળ્યું નહિ એટલે “હાર્યા હાર્યા”
 “અમે જીત્યા” વગેરે બોલતા સાવલીમાંથી વિદાય થઇ ગયા.
 સમાજપંથી શાસ્ત્રાર્થની આ ટુંકી કહાણી છે.

ભક્તિમાર્ગના અનુયાયીઓને વધામણાં !

ભક્તિસામ્રાજ્ય.

આ નામથી એક ઉમદા માસિક થોડાજ સમયમાં દર માસે થશે. ભક્તિમાર્ગ ઉપર મનન કરવા હાયક અને અંતઃકરણમ શાંતિ આપનારા ખાસ તૈયાર કરેલા લેખોથી આ માસિક (ખનશે. જલદી ગ્રાહક થાઓ. લવાજમ વર્ષના અઢી રૂપીયા

તંત્રીઓ:—

શ્રીયુત જટારાંકર કહ્લાનજી :

શ્રીયુત બદરીનાથજી શાસ્ત્રી

શ્રીગોવર્ધનનાથજીનું મંદિર, મહેતા પોળ-વડોદરા.

પુષ્ટિમાર્ગીય વૈષ્ણવોને વધાઈ !

શુદ્ધાદેત.

ઉપરના નામથી એક માસિક થોડાજ સમયમાં પ્રકટ થ શ્રીમદ્ભગવાદગીતા સ્થાપિત પુષ્ટિમાર્ગના સિદ્ધાંતો વિષે અભ્ય કરવા ઇચ્છનારાઓએ આ માસિકના જલદી ગ્રાહક થવું. વા લવાજમ માત્ર બે રૂપીઆ. આ ઉપરાંત

નાનાં બાળકો મારેની એક ગ્રંથમાળા પણ હપાય છે.

વસંતરામ હરિકૃષ્ણ શાસ્ત્રી,

નં. ૨૦૫૧, રાજમહેતાની પોળ-અમદાવાદ

